

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ З ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ
ДВНЗ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ»

**Матеріали Всеукраїнської навчально-наукової конференції
з міжнародною участю**

**“ДОСЯГНЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ
ВПРОВАДЖЕННЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ
СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО
ПРОЦЕСУ У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ
(ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ) НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ”,**

**присвяченої 160-річчю з дня народження І. Я. Горбачевського
(з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою
відеоконференц-зв'язку)**

**15-16 травня 2014 року
м. Тернопіль**

ЧАСТИНА 2

Тернопіль
ТДМУ
«Укрмедкнига»
2014

КЛІНІЧНА ФАРМАЦІЯ – ОСНОВА ПІДГОТОВКИ ПРОВІЗОРІВ-ІНТЕРНІВ

*I. M. Bilay, V. I. Daryi, V. O. Demchenko, M. P. Krasko, Yu. G. Reznichenko, A. I. Bilay,
A. O. Ostapenko*

Zaporizhkyi derzhavnyi medychnyy universytet

CLINICAL PHARMACY – BASIS OF TRAINING PHARMACIST INTERNS

*I. M. Bilay, V. I. Daryi, V. O. Demchenko, M. P. Krasko, Yu. G. Reznichenko, A. I. Bilay,
A. O. Ostapenko*

Zaporizhzhya State Medical University

Клінічна фармація базується на досягненнях клінічних, теоретичних дисциплін, експериментальної та клінічної фармакології, прогресі сучасної медичної науки. Тому її вивчення є основою професійного становлення провізора-інтерна на етапі післядипломної освіти.

Clinical pharmacy is based on achievements of clinical, theoretical subjects, experimental and clinical pharmacology progress of modern medical science. So its study is the basis for becoming a professional pharmacist interns at the stage of post-graduate education.

Клінічна фармація вивчає основні принципи лікування хворої людини за допомогою лікарських засобів. Клінічна фармація базується на досягненнях клінічних, теоретичних дисциплін, експериментальної та клінічної фармакології, прогресі сучасної медичної науки. Раціональне та безпечне використання лікарських засобів в практичній медицині неможливе без знань властивостей, механізму дії, їх фармакокінетики, біохімічних взаємодій лікарських препаратів з системами організму хворого та ін. Основним змістом клінічної фармації є лікування різних хвороб у людини.

Лікування хворого базується на знаннях різних стадій захворювання, методів та правил застосування ліків у клінічній практиці. Наука про ліки в сучасних умовах стала такою об'ємною та складною, що в системі підготовки провізорів-інтернів виникла потреба в подальшому удосконаленні клінічної фармації, яка була уведена у навчальні плани підготовки провізорів з 90-х років минулого століття. Зараз ні в кого не має сумнівів у тому, що включення клінічної фармації в навчальні плани вищих фармацевтичних установ освіти та фармацевтичних факультетів вищих медичних установ освіти III-IV рівнів акредитації України буде сприяти підвищенню якості підготовки майбутніх провізорів в галузі сучасної фармації.

Сучасні досягнення клінічної медицини сприяли розробці та упровадженню у лікарську практику ефективних лікарських засобів, розширивши можливості лікування особливо тяжких захворювань людини. Однак поряд з цілющими властивостями ліків все частіше з'являються побічні ефекти та інші ускладнення фармакотерапії.

Адекватне та повноцінне використання лікарських засобів є головною умовою раціональної та безпечної фармакотерапії, яка повинна бути вибірковою та індивідуалізованою для кожного хворого. Важливий підхід лікарів щодо необхідності «Лікувати хворого, а не хворобу», ще донедавна було лише добрим побажанням. На сьогодні при допомозі сучасних лікарських засобів та арсеналу нових препаратів стає все більш реально ефективним.

Разом з тим не рідко індивідуальні особливості хворих не завжди враховуються лікарями при лікуванні, особливо в амбулаторній практиці. Хворі приймають стандартні дози лікарських препаратів і лікування проводиться в більшості випадків без контролю та консультацій лікаря. Ще зустрічаються випадки рекомендацій того чи іншого лікарського засобу «на всякий випадок». Такий підхід не може бути раціональним.

Для підвищення якості знань студентів розроблена єдина структура практичних занять, що включає контроль вихідного та кінцевого рівня знань, самостійну роботу студентів, практичну частину та тестовий контроль.

Основним завданням вивчення клінічної фармації є освоєння студентами принципів лікарської терапії окремих захворювань, формування знань та вмінь по одержанню консультативної допомоги лікарям та хворим у проведенні ефективної та безпечної фармакотерапії з урахуванням можливих побічних ефектів використовуваних лікувальних засобів.

Вивчення основних творчих підходів до проведення ефективної та безпечної фармакотерапії базується на основі теоретичного матеріалу, отриманого на кафедрах нормальної та патологічної фізіології, біохімії, мікробіології, фармакології, фармакокінетиці і клінічних дисциплінах. При лікуванні

враховуються набуті знання з етіології, патогенезу, симптомах і синдромах хвороб та їх фармакотерапевтичній корекції.

Метою практичних занять з клінічної фармації є формування у студентів фармацевтичних факультетів уявлення про загальну схему проведення раціональної медикаментозної терапії різних патологічних процесів і окремих їх проявів, основні принципи індивідуального підбору найбільш ефективних і безпечних лікарських засобів на базі даних фармакодинаміки і фармакокінетики з урахуванням можливого прояву їх побічної дії.

Перша тема заняття присвячена вступу і загальним проблемам клінічної фармації. Воно розкриває системний підхід до вивчення дисципліни, дає уяву про предмет, мету та завдання фармакотерапії, взаємозв'язок її з медико-біологічними і клінічними дисциплінами.

Провізори-інтерни вивчають основи деонтології, етики відносин з медичним персоналом, хворими. Вони знайомляться з поняттями про клінічні симптоми і синдроми захворювань методами клінічного обстеження хворих (розпитування скарги, дані анамнезу хвороби та життя; фіскальними методами обстеження хворої людини – огляд, пальпація, перкусія, аускультация; лабораторні методи – загальні аналізи, біохімічні дослідження; інструментальні методи – електрофізіологічні, рентгенологічні, ендоскопічні, цитологічні, ультразвукові), загальними принципами інтерпретації результатів обстеження хворого.

За час навчання на кафедрі клінічної фармації провізори-інтерни засвоюють на пізнавальному рівні методологію постановки діагнозу лікарем (діагноз попередній, диференціальний, остаточний), знайомляться з загальними принципами побудови діагнозу, видами фармакотерапії (етіотропна, патогенетична, симптоматична, замісна).

В госпітальному відділенні ІВВ провізорам-інтернам показують, як описувати амбулаторну картку хворого, історію хвороби, лист лікарських призначень.

Самостійна робота виконується з використанням підручників, навчальних посібників, довідників і додаткової літератури. Провізори-інтерни заповнюють таблиці по проведенню фармакотерапії хвороб людини, вирішують ситуаційні задачі.

На цьому занятті проводиться знайомство зі структурою госпітального відділення міської клінічної лікарні та їх функціональними підрозділами (маніпуляційними, постами медичної сестри, палатами для хворих), порядком медикаментозного забезпечення хворих у відділеннях, знайомляться з апаратурою, використовуваною для фармакодинамічних, фармакокінетичних та функціональних досліджень (томографи, спектрофотометри, хроматографи, реографи, електрокардіографами, електроенцефалографами, реографи, апаратами ультразвукової діагностики та плазмозферезу). Викладач представляє аналіз електрокардіограм, реограм, розрахунки індивідуальних доз препаратів.

Друга тема так званої загальної фармакотерапії відображає загальні питання клінічної фармакології. Студенти повинні знайомляться з сучасними уявленнями про основні фармакокінетичні процеси: всмоктування, розподіл, біотрансформація, виведення лікарських засобів із організму людини. Вони знайомляться з основними фармакокінетичними параметрами, видами лікарської взаємодії, основними побічними проявами лікарських препаратів, а також способами профілактики ускладнень фармакотерапії.

Під керівництвом викладача провізори-інтерни проводять експертну оцінку історії хвороби та визначають адекватність призначення лікарських засобів конкретному хворому по відношенні до прийому їжі, необхідності у зміні дози та кратності призначення препаратів хворому із захворюваннями шлунково-кишкового тракту, печінки та нирок, гіпопротеїнемією.

Провізори-інтерни самостійно проводять аналіз листів призначень на предмет виявлення несумісних препаратів та прогнозування можливості розвитку побічних ефектів препаратів та їх клінічних видів з урахуванням особливості стану даного конкретного хворого.

Знайомляться з тематичним хворим з розвинутим побічним ефектом лікарської терапії. Обґрунтовують категорію, вид і різновидність побічних ефектів лікарських препаратів. Визначають тягар їх клінічного перебігу, пророкують залежність побічної дії від режиму дозування та стану функціональних систем організму. Виявляють фактори, які впливають на якісну та кількісну характеристику. Планують для використання відомі у теперішній час методи нефармакологічної та фармакологічної корекції побічних ефектів, способи їх ліквідування.

Провізори-інтерни також знайомляться з наказами МОЗ України № 347 від 19.12.2000 р. «Про затвердження інструкції про здійснення нагляду за побічними реакціями лікарських засобів», №51 від 28.02.2001р. «Про організацію подання інформації про побічну дію лікарських засобів», №292 від 16.07.2001р. «Про удосконалення організації подання інформації про побічну дію лікарських засобів», наказами управління охорони здоров'я Харківської та Запорізької обласних державних адміністрацій

№271 від 13.09.2002р. «Про організацію подання інформації про побічну дію лікарських засобів», № 173 від 27.04.2004р. «Про подальше вдосконалення реєстрації та подання інформації про побічні реакції лікарських засобів». На основі цих наказів вони вчать збирати інформацію про випадки побічної реакції лікарських засобів у лікувально-профілактичних закладах та подавати її до обласного центру медичної статистики у вигляді звіту на основі заповненої форми № 137/ о (карт – повідомлень) «Повідомлення про побічні реакції лікувальних засобів». Така форма роботи сприяє підвищенню свідомості про безпечність фармакотерапії та наближує їх до практичної діяльності.

Підсумковим етапом самостійної роботи провізорів-інтернів є виконання ситуаційних завдань, при вирішенні яких студенти повинні обґрунтувати вибір лікарських препаратів, принципи їх призначення, врахувати особливості фармакокінетики лікарського препарату в певній клінічній ситуації. При необхідності обґрунтувати принципи комбінованої терапії в залежності від патофізіологічного варіанту перебігу захворювання, пояснити принципи дозування лікарських засобів, вибору лікарської форми та оптимальних шляхів введення, тривалості призначення та порядку відміни, визначення критеріїв ефективності і безпеки медикаментозної терапії.

Питання для контролю кінцевого рівня знань підкреслюють роль і значення фармакотерапії в комплексному лікуванні захворювань, методів обстеження хворих для діагностики і лікування, взаємозв'язок між фармакокінетикою і фармакодинамікою лікарських препаратів. Особливо важливо для провізора-інтерна має усвідомлення про його майбутню роль в профілактиці побічної дії ліків і ускладнень фармакотерапії, несприятливих наслідків взаємодії ліків, а також підвищенні ефективності і безпеки медикаментозної терапії.

На практичних заняттях забезпечується наочність та доступність сприйняття матеріалу з використанням таблиць, слайдів, альбомів інструкцій, зразків препаратів, аудіо– та відеозаписів, комп'ютерів.

Також поряд з виконанням багатьох елементів виховної роботи велику увагу приділяють деонтологічним проблемам, морально-етичним аспектам практичної діяльності провізора, естетичному вихованню провізорів-інтернів.

У процесі вивчення загальних проблем клінічної фармації і клінічної фармакології провізори-інтерни знайомляться з поняттями про етіологію, патогенез, симптоми та синдроми захворювання людини, методами клінічного обстеження пацієнтів, методологією діагнозу, видами фармакотерапії, медичною документацією, взаємозв'язком між фармакокінетикою і фармакодинамікою лікарських препаратів. Визначається роль провізора в профілактиці побічної дії ліків, несприятливих наслідків взаємодії ліків, а також значення принципів комбінованої терапії, критеріїв ефективності та безпечності проведеної фармакотерапії.

Література

1. Астахова А.В., Лепяхин В.К. Неблагоприятные побочные реакции и контроль безопасности лекарств: Руководство по фармназору. – М.: Кошто-Центр, 2004. – 200 с.
2. Вікторов О.П. Сучасні підходи до вивчення та контролю побічної дії ліків // Фарм. жури. – 1995. – № 6. – С. 6-12.
3. Михайлов И.Б. Клиническая фармакология. – СПб: Фолиант, 1998. – 496 с.
4. Організація фармакологічного нагляду в Україні / Стефанов О.В., Вікторов О.П., Мальцев В. І та ін. – К.: Авіценна, 2002. – 88 с.
5. Фармацевтическая опека: Курс лекций для провизоров и семейных врачей / И.А.Зупанец, В.П.Черных, С.Б.Попов и др. – Х.: Мегаполис, 2003. – 608 с.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ МОДУЛЯ «АБДОМІНАЛЬНА ХІРУРГІЯ» ДЛЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

І. В. Біцька, Я. О. Попович, В. М. Галюк

ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет»

Вступ. На сучасному етапі реформування системи вищої медичної освіти України у відповідності до міжнародних освітніх стандартів передбачено впровадження у підготовці лікарів інноваційних технологій та перегляд традиційних конструкцій організації навчання з формуванням спрямованої мотивації усіх категорій навчання до безперервного професійного розвитку для підтримки

<i>О. В. Бєлашова</i> ХАРАКТЕРИСТИКА РЕЗУЛЬТАТІВ СКЛАДАННЯ ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ З ДИТЯЧИХ ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ НА КАФЕДРІ ПЕДІАТРІЇ ТА ДИТЯЧИХ ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ	29
<i>О. Б. Бєліков, Р. А. Левандовський, Н. І. Бєлікова</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ЩЕЛЕПНО-ЛИЦЕВОЇ ОРТОПЕДІЇ ТА ІМПЛАНТОЛОГІЇ ЗА КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ НАВЧАННЯ	30
<i>І. В. Бирчак</i> ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «АКУШЕРСТВО І ГІНЕКОЛОГІЯ» ЗА ІНТЕГРАЛЬНОЮ ПЕДАГОГІЧНОЮ ТЕХНОЛОГІЄЮ	32
<i>І. В. Бирчак</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «АКУШЕРСТВО І ГІНЕКОЛОГІЯ» ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ НОВІТНЬОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ – НАВЧАННЯ У СПІВПРАЦІ	33
<i>І. М. Білай, В. І. Дарій, В. О. Демченко, М. П. Красько, Ю. Г. Резніченко, А. І. Білай, А. О. Остапенко</i> КЛІНІЧНА ФАРМАЦІЯ – ОСНОВА ПІДГОТОВКИ ПРОВІЗОРІВ-ІНТЕРНІВ	34
<i>І. В. Біцька, Я. О. Попович, В. М. Галюк</i> ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ МОДУЛЯ «АБДОМІНАЛЬНА ХІРУРГІЯ» ДЛЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ	36
<i>О. А. Бовкун, В. П. Ваикулат</i> ОВОЛОДІННЯ ПРАКТИЧНИМИ НАВИЧКАМИ З ПЕДІАТРІЇ В УМОВАХ ВИКЛАДАННЯ ЗА КМСНП СТУДЕНТАМИ ІІ ТА ІІІ КУРСІВ	38
<i>Я. Я. Боднар, П. Р. Сельський, В. Д. Волошин</i> ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОЦІНЦІ САМОПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ПАТОЛОГІЧНОЇ АНАТОМІЇ: ІСТОРИЧНИЙ ФРАГМЕНТ (ДО 90-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ДОЦЕНТА Б. І. ДУБЧАКА)	39
<i>В. О. Боднарчук</i> СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ ПЕДІАТРІЇ – ПЕРШІ КРОКИ В НАУКУ	40
<i>М. Г. Бойко, А. К. Воробюхіна, А. Г. Ярешко, Ю. П. Цапенко, О. В. Філатова, М. В. Куліш, В. Г. Бондаренко, Д. В. Безручко</i> НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НА ДОДИПЛОМНОМУ ЕТАПІ У ПРАКТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ НА КАФЕДРІ ФТИЗИАТРІЇ ВДНЗУ “УКРАЇНЬСЬКА МЕДИЧНА СТОМАТОЛОГІЧНА АКАДЕМІЯ”	42
<i>С. І. Бойцянюк</i> ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ НА СТОМАТОЛОГІЧНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ МЕДИЧНОГО ПРОФІЛЮ	44
<i>Ю. К. Більбот, Р. В. Ковтуненко, Т. А. Бордій, С. В. Аліфанова, О. М. Таран, О. В. Клименко, О. В. Чабанюк, О. В. Клімова</i> ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНО-ОРІЄНТОВАНОГО ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ З ПЕДІАТРІЇ	46
<i>Л. М. Боярська, Ю. В. Котлова, Т. В. Вєліканова, К. О. Іванова</i> ВДОСКОНАЛЕННЯ ПІДХОДІВ ДО ВИКЛАДАННЯ ДИТЯЧОЇ НЕВРОЛОГІЇ НА ПІСЛЯДИПЛОМНОМУ ЕТАПІ	47
<i>О. Г. Буряк, Ю. М. Нечитайло</i> ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ ПЕДІАТРІЇ В КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ ПЕРВИННОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ	48
<i>З. Ф. Веселовська, О. П. Вітовська, Т. В. Баран</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ОФТАЛЬМОЛОГІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	50